

Beldocs Teen 2019

Toolkit

Ovogodišnje, 12. po redu, izdanje Beldocsa donosi treću godinu filmskog programa za tinejdžere. Program kojim festival predstavlja pretežno evropske dokumentarne naslove koji komuniciraju teme važne za vršnjačku grupu koja je u nezavidnoj situaciji – uz niz ličnih promena koje proživljavaju, postepeno shvataju da su od roditelja nasledili svet koji nije u idealnom stanju, a još nisu dovoljno samostalni da izgrade svoje samostalne svetove.

Mladi su ove godine na svetskom nivou pokazali da možda znaju bolje – pokretali su proteste protiv klimatskih promena, govorili glasno o važnim temama, a u značajne aktiviste danas se ubrajam i neki rođeni nakon 2000. godine.

S obzirom na socijalne mreže, internet i globalizaciju, svet nikad nije bio bliže, a razumevanje procesa u svetu i tolerancija različitosti postaje sve važnija karika za uspešan suživot.

Tako ovogodišnjim programom putujemo od samoproglašene države u susedstvu Moldavije, preko Rumunije do ekonomski mnogo stabilnije Norveške, te dolazimo do Amerike, ali svi filmovi imaju zajednički imenilac – mlade koji nastoje i uglavnom uspevaju da izgrade svoje svetove u skladu s mogućnostima koje su zatekli.

Četiri dugometražna filma kojima ćemo se baviti, dolaze u Beograd premijerno s najprestižnijih svetskih filmskih festivala. **Brus Li i Odmetnik** – priča o savremenom rumunskom Oliveru Tvistu imala je svetsku premijeru na Sheffield Doc/Festu u Velikoj Britaniji pa je nakon toga putovala na desetak važnih festivala uključujući Movies That Matters u Holandiji. **Rekonstruisanje Uteje**, svakako najzahtevniji naslov ovogodišnjeg programa dolazi s Berlinskog filmskog festivala, programa Generation namenjenog mladima. **Transnistra** je poetično putovanje kroz grupnu dinamiku tinejdžera u samoproglašenoj državi u blizini Moldavije, a dolazi s nagradom s filmskog festivala u Roterdamu dok jedan od najzvučnijih naslova godine, **Uraskoraku**, uz 50ak festivalskih nagrada ubraja i nominaciju za najprestižniju filmsku nagradu – statuica Oskara.

Pored projekcija odabralih dokumentarnih filmova i ove godine integralni deo programa su radionice i on-line priručnici namenjeni mladima i svima koji rade sa mladima - nastavnicima, pedagozima, psiholozima, ali i roditeljima.

Učenicima osnovnih i srednjih škola će biti pružena prilika da na kreativan način uče, otvaraju nove perspektive, izraze svoje stavove i steknu najrazličitije uvide. Uz podsticanje na dijalog i aktivno razvijanje sopstvenih ideja, nadamo se doprinosimo da i sami, poput junaka odbranih filmova, poveruju da mogu aktivno menjati kako sebe, tako i svet na bolje. Poseban akcenat je na kritičkoj analizi vizuelnih sadržaja, s obzirom da njihova generacija u velikoj meri živi u digitalnom prostoru, zatim na razumevanju veze izmedju virtuelnog i realnog, kao i na osnaživanju stvaralačkih odgovora na situacije sa kojima se tinejdzeri susreću. Najbolje učenje je participativno učenje. Naročito se radujemo ovogodišnjem mladom žiriju koji će odlučiti o najboljem filmu u programu, a iskustvo nam pokazuje da mi učimo od njih, koliko i oni od nas. Živeo dijalog!

U raskoraku

Minding the Gap

Bing Liu
SAD, 2018, 98'

BEL
DOCS
2019

Trojica mladića okupljena oko zajedničke ljubavi prema skejboard kulturi prijateljstvom i zajedništvom pokušavaju pobeći iz svojih nestabilnih porodica. Identitet "bordera" čini ih jačima. Dok se suočavaju s odgovornošću odrastanja, neočekivana otkrića ugrožavaju njihovo desetogodišnje prijateljstvo. Reditelj istražuje razilaženje između očeva i sinova, discipline i porodičnog nasilja, kao i nevidljivu granicu između detinjstva i odraslog doba.

Preporuka: 14+

Teme: odrastanje, porodica, identitet, skejteri, subkulture, nasilje

Kontekst

Debitantski dokumentarni film reditelja Bing Lija priča je o odrastanju trojice prijatelja, skejtera, u rodnom gradiću okovanom dugo-godišnjom recesijom u zapuštenoj zoni Pojasa rđe u SAD-u. Istražujući zašto su on i njegovi prijatelji u mladosti pobegli od kuće, Bing prati dvadesetrogodišnjeg Zacka, koji postaje otac, i sedamnaestogodišnjeg Keirea, koji nalazi prvi posao. Kako film odmiče, tako se Bing nađe usred Zackove burne veze s devojkom i Keireovih unutarnjih dilema o rasi i pokojnom ocu. S pravom merom u složenom odnosu između svoje kamere i prijatelja, reditelj istražuje razilaženje između očeva i sinova, discipline i porodičnog nasilja, i konačno, nevidljivu granicu između detinjstva i odraslog doba.

Reditelj: Bing Liu je redatelj i snimatelj koji živi u Chicagu. Njegov hvaljeni dokumentarni film *U procepu* osvojio je više od trideset priznanja otako je premijerno prikazan na Sundanceu 2018. godine. Režirao je i jedan od priloga za *America To Me* (2018), desetosatni dokumentarni serijal koji preispituje rasnu nejednakost u američkom obrazovnom sistemu. Dobitnik je stipendije Film Independent 2017. godine, a diplomirao je književnost na Univerzitetu Illinois u Chicagu.

Festivali i nagrade

Nagrade Oscar – nominacija za najbolji dugometražni dokumentarni film; Filmski festival Sundance 2018 – američki dokumentarni film, posebna nagrada žirija za inovativnost na filmu; CPH:DOX 2018 – Nagrada NextWave, posebno priznanje Full Frame 2018 – nagrada publike za najbolji dugometražni film, posebno priznanje za najbolju mladu nadu; Nagrade za dokumentarni film IDA 2018 – najbolji dokumentarni film; Cinema Eye Honors 2019 – nagrada za najbolju režiju, najbolju montažu i najbolji debitantski dugometražni film; Filmske nagrade Independent Spirit 2019 – nominacija za najbolji dokumentarni film; Sheffield Doc/Fest 2018 – nagrada publike, nagrada za najbolju mladu nadu; Međunarodni filmski festival RiverRun 2018 – najbolji dugometražni dokumentarni film; Filmski festival u Sarasoti 2018 – najbolji dugometražni dokumentarni film; Festival Mountainfilm u Tellurideu 2018 – najbolji dugometražni dokumentarni film, nagrada publike.

Filmska analiza: U procepu je intelligentan i saosećajan esej koji se bavi nekim od najtežih pitanja koja trenutno opsedaju politiku: muževnost i porodično nasilje, ekonomska depresija i egzistencijalne prilike.

Opservacioni dokumentarci nastali su iz pokreta 1960-ih i 1970-ih od grupe filmskih radnika koji su sebe nazvali "filmaši aktualnosti". Zbog napredovanja u tehnologiji tokom tog vremena, oprema za zvuk i kameru postala je jednostavnija za upotrebu i manevrisanje. To im je omogućilo veću slobodu i sposobnost da posmatraju, opserviraju događaje bez da budu nametljivi svojim subjektima. Koncept je da je najbolji način da se vidi istina da ga vidite bez ikakvog učestvovanja ili uticaja. Opservacioni dokumentarci, kao što ime sugerira, samo posmatraju i pokušavaju da uhvate život u prirodnom obliku. Oni su kao prozor u svet, a reditelj je samo neutralni posmatrač. Ako se čuje glas, to je uglavnom spontano posmatranje reditelja. Glavni cilj ovog načina dokumentarnog filma je da prikaže uobičajene stvarne situacije, akcije ljudi i prikaže takve događaje.

Participativni dokumentarci pozdravljuju direktni angažman između reditelja i subjekata - reditelj postaje deo događaja koji se snima. Ovde se onaj koji radi intervju ili reditelj uključuju u dokumentarac i postavljaju pitanja osobi o kojoj želimo da znamo više. Oni su direktno uključeni u film i deo su dokumentarca. U smislu ovoga filma, reditelj postaje jedan od protagonistista filma te tako saznajemo njegovu motivaciju za ovaj film.

Performativni dokumentarci su eksperimentalna kombinacija stilova korišćenih za stresno iskustvo i podelu emocionalnog odgovora svetu. Često povezuju lična iskustva ili iskustva suprotstavljena većinskim političkim ili istorijskim pitanjima. To se ponekad naziva stilom "Michaele Moorea", jer često koristi lične priče kao način za izgradnju društvenih istina.

Režiranje je vrlo subjektivno polje i uvijek funkcioniše kao mešavina metoda. Iako postoje ideal-tipske vrste dokumentarnih filmova, filmadžije spajaju različite vrste i stilove žanrova kako bi izrazili ono što žele pa postoje stotine dokumentarnih filmova koji su kombinacija različitih načina objašnjениh gore.

Rediteljevo obrazloženje

U procepu je počeo kao film o odnosima skateboardera i njihovih očeva a pretvorio se u verite priču koja istražuje nešto mnogo ličnije. Imao sam 8 godina kad je moja samohrana majka dobila posao u Rockfordu, starom industrijskom gradu dva sata zapadno od Čikaga. Uskoro se ponovno udala i imala dete s nasilnikom. Kada sam imao 13 godina počeo sam se baviti skateboardingom kako bi bežao od kuće. Polako, nakon mnogo modrica, slomljenih kostiju i teško stečenih trikova, povratio sam osećaj kontrole nad svojim telom. Što je još važnije, našao sam se u grupi izopštenih koji su srećniji na ulici nego kod kuće. Prošli smo toliko toga zajedno, stvarajući sopstvenu verziju porodice kroz skate-video zapise, sopstvenu verziju stvarnosti. Krenuvši u dvadesete, preselio sam se u Čikago i počeo da studiram engleski jezik. Nakon što sam diplomirao, snimao sam kratke dokumentarce. Osećao se kao da sam pobegao iz mračnog poglavљa svog života i nisam se htio osvrnuti nazad. Ali nisam mogao ignorisati da su mnogi od mojih vršnjaka postali žrtve zavistnosti od droga, zatvorskih kazni ili čak gore. Još uvijek sam radio skate – video zapise i eksperimentisao s filmom. Napravio sam i dokumentarac o skatu pod nazivom *Look At Me* koji govori o time zašto se skate-videografi i fotografi bave time čime se bave.

Dok sam radio *Look At Me*, otkrio sam gotovo pravilo odsutnih i udaljenih likova oca u skatu zajednici - nešto što je uticalo na mentalno zdravlje, odnose i roditeljske stilove. Odlučio sam da će biti u središtu svog sledećeg projekta. Nakon nekoliko razgovora s skateboarderima iz cele zemlje, doneo sam svoj novi projekat u produkciju Kartemquin Films, gde sam upoznao s verite stilom dokumentaraca poput Hoop Dreams i Stevie. Otvorili su mi oči. Nastavio sam snimati s nekoliko skateboardera iz St. Louisa, Phoenixa i Portlanda, pokušavajući da shvatim koje likove da pratim. Dogodio se jedan intervju koji je bio drugačiji od svih ostalih: 16-godišnji afroamerikanac iz mog rodnog grada Rockfora koji se zove Keire. Nikad pre nije govorio o svojim roditeljima a kad smo imali prvi intervju,

vrpoljio je ruke u džepovima. Kad mi je rekao za svog oca zlostavljača, osetio sam da mi se grudi stežu. "Jesi li plakao?" upitao sam. "Ti ne bi?" upita on. "Ja sam plakao", rekao sam. Sedili smo u tišini i ni jedan od nas se nije usudio da pokuša da se našali. Tokom iduće četiri godine, sam odustao od drugih likova iz filma i nastavio da se vraćam u Rockford kako bih nastavio pratiti Keirea, kao i harizmatičnog 23-godišnjaka Zacka, koji je upravo trebalo da postane otac. Tokom vremena, dok sam dobijao uputstva od producenata, takođe sam crpeo inspiraciju iz filmova koji su rezonovali sa mnom u mojoj adolescenciji, pričama koje su moje haotično detinjstvo učinile smislenim i ostavljale prostora za nadu. Uz ohrabrenje producenata, počeo sam eksperimentisati s uključivanjem svoje priče, koje sam se bojao jer nisam htio da projekat postane moja priča ili bavljenje samo mojim problemom.

Ali sve se promenilo kada sam (upozorenje spojler) otkrio da je jedan od glavnih likova postao zlostavljač. Esencija filma bavila se time kako se skejteri odnose prema muškosti i zlostavljanju djece, no odjednom je ta tema postala mnogo neposrednija i ličnija. Počeo sam da imam problema sa spavanjem te sam krenuo na terapiju. Na kraju sam shvatio da moram postati aktivan i ranjiv deo filma ako želim poštenu priču.

Tokom dovršavanja filma, shvatio sam da smo Zack, Keire i ja skloni toksičnim iskustvima zakopanima pod težinom nebavljenja prošlošću, i svako od nas je izabrao svoj vlastiti način rešavanja tog pritiska. Film mi je dao osećaj jasnoće o sebi – ali i svest da iako ne postoji jedinstveno rešenje za sve, neki načini suočavanja nisu održivi.

Nasilje i mreža njegovih posledica u velikoj mjeri ostajuiza zatvorenih vrata, doslovno i figura-tivno. Nadam se da će ljudi kojih se ova tema tiče, inspirisani ovim filmom - da će preživeti svoju situaciju, ispričati svoju priču i stvoriti smislen život za sebe.

Pitanja za filmsku analizu

RADNJA – Kako biste opisali radnju filma? Šta se čini kao tema filma? Što je stvarna tema filma? Šta je pokretački motiv filma? Šta je to identitet? Koju ulogu igra u ovom filmu? Kakav je kraj filma?

LIKOVNI – Ko je glavni lik? Postoji li jedan glavni lik? Ko su drugi likovi u filmu? U kakvoj su vezi protagonisti međusobno? Koji je odnos reditelja s filmom?

REALIZACIJA – što je bilo najupečatljivije u realizaciji filma (fotografija, montaža, režija)? Koja su stanja kamere i kakvo je kadriranje?

DOŽIVLJAJ – Kako vam se svideo film? Kakav je doživljaj? Šta je najpamtljivije? Koji su najsmešniji, najtužniji, najnapetiji, najstrašniji delovi filma?

PORUKA - Koja je poruka? Iz čije perspektive je ispričan film? Na koji način pokušava uticati na gledaoce?

O toolkit-u: Ideja ovog toolkit-a je pre svega da kod učenika podstakne ljubav prema gledanju dokumentarnih filmova, kao i da podstakne nastavnike, roditelje i sve odrasle koji rade sa mladima da film koriste kako u formalnom tako i u neformalnom obrazovanju. Želimo da vas podstaknemo da film vidite kao moćno sredstvo za razvoj saosećanja, mašte, kreativnosti, kritičke misli i promene sveta!

Ciljevi: Pre ciljeva na koje smo se fokusirali potrebno je napomenuti da se radi o filmu koji može naći svoje mesto u nizu predmeta i biti povod za najrazličitije diskusije o spektru tema. Može biti analiziran kroz predložen set pitanja u filmskoj analizi, kao i kroz predložene aktivnosti da bi se postigli dole postavljeni ciljevi. Navodimo vam samo neke od mogućih ciljeva koje možete postići pomoću ovog filma, a istovremeno vas pozivamo da osmislite svoje, kao i aktivnosti koje će vas do istih dovesti:

1. Da se učenici senzibiliju na pitanja nasilja i traume u porodici i društvu i na uočavanje tesne veze između ličnog i političkog (pitanja rase, nasilja, klase se reflektuju kroz odnose majke i oca, roditelja i dece, prijatelja).
2. Da se kod učenika podstakne kritički odnos prema nasleđenim narativima u porodicama i društvima, kao i da se podstaknu na kreiranje sopstvenih priča.
3. Da se kod učenika razvija lična odgovornost i aktivan, angažovan odnos u ophođenju prema sebi, drugima i svetu.
4. Da uvide da je umetnost i kreativnost moćno sredstvo za promenu kako ličnog, tako i života zajednice.

Aktivnosti nakon filma

Kratak komentar filma, razmena o utisku i osećanjima tokom i nakon gledanja filma (pitanja iz filmske analize mogu biti upotrebljena kao smernice)

Fokus na pitanja

1. Kako po vašem mišljenju dolazi do nasilja u porodici?
2. Šta je trauma svakog od likova? Kako karakteri reaguju na svoja iskustva iz detinjstva kao adolescenti, a kako kao odrasli?
3. Koja je uloga skejtboardingu u njihovim životima?
4. Šta mislite koji su načini efikasni, a koji manje efikasni za suočavanje sa traumom, koje karakteri u filmu koriste?

Ponuditi mogućnost eseja, kreativnog rada (grupnog ili individualnog) na temu nasilja i traume u ličnom i društvenom kontekstu.

Dodaci

Intervju reditelja https://www.youtube.com/watch?v=2_dq3T8BugM

Članak o odsutnim očevima i uticaju na dobrobit dece <https://www.psychology-today.com/us/blog/co-parenting-after-divorce/201205/father-absence-father-deficit-father-hunger>

Afinitet prema nasilju <http://www.gettingtotheroots.org/node/244>

Jedno je jasno: Nasilje rađa nasilje, potisikvanje donosi osvetu i samo čišćenje celog društva od nasilja može ukloniti ovu bolest iz naših duša - Robert Kenedi

Brus Li i Odmetnik

Bruce Lee and The Outlaw

Joost Vandebrug Velika
Britanija, Holandija,
Republika Češka
2018, 82'

BEL
DOCS
2019

Snimljen tokom šest godina, Brus Li i Odmetnik moderna je priča o Oliveru Twistu na ulicama Bukurešta.

Preporuka: 14+

Teme: odrastanje, život na ulici, siromaštvo, različite početne pozicije za život

Kontekst: Reditelj prati život dečaka koji je suočen s mnogim teškim izborima. Mladi beskućnik Nicu prisiljen je da izabere između ostanka u podzemnoj bandi i normalnog života iznad zemlje. Bruce Lee, zloglasni kralj podzemlja, usvaja mladog beskućnika Nicua, i zajedno odlaze da žive u tunelima ispod Bukurešta. Kako Nicu odrasta, tako shvata da kralj podzemlja nije idealan otac. Prisiljen je da izabere između ostanka u Bruceovoj bandi i normalnog života iznad zemlje

Reditelj: Joost Vandebrug je fotograf i reditelj. Rođen je 1982. godine u Holandiji, a živi u Londonu. Nakon studija likovne umetnosti i dizajna na Akademiji Gerrit Rietveldu Amsterdalu radio je s fotografom Erwinom Olafom i razvio strast za vizuelnim pripovedanjem. Projekat u kojem prati grupu adolescenata koji žive u napuštenim tunelima u Bukureštu rezultirao je knjigom Cinci Lei i debitantskim dokumentarnim filmom *Brus Li i Odmetnik*.

Filmska analiza

Opservacijskim tipom dokumentarnog filma redatelj izbjegava bilo kakvu ocenu o onome što vidi. Samo beleži stvarnost, koja je ponekad zahtevna. Holandski fotograf Joost Vandebrug počeo je beležio svoju fascinaciju životima koje vode deca ulice u tunelima Bukurešta, od 2011. godine, kada je upoznao grupu dece koja su provodila vreme na severnoj železničkoj stanici. Intimni dokumentarni film prati živote dečaka i skučene uslove u tunelima. On ih je nazvao "Izgubljeni dečaci. Razvio je privrženost i prijateljstvo s mnogom decom, kao i sa neobičnom odraslošću osobom koja se brine o njima, a koju zovu Bruce Lee.

Participativni dokumentarci pozdravljaju direktni angažman između filmaša i subjekata - reditelj postaje deo događaja koji se snimaju. Ovde se onaj koji radi intervju ili reditelj uključuju u dokumentarac i postavljaju pitanja osobi o kojoj želimo znati više. Oni su uključeni u film i deo su dokumentarca.

Pitanja za filmsku analizu

RADNJA – Kako biste opisali radnju filma? Što je pokretački motiv filma?

LIKOVNI – Ko je glavni lik? Postoji li jedan glavni lik? Kakve emocije proživljavaju likovi?

REALIZACIJA – Šta je bilo najupečatljivije u realizaciji filma (fotografija, montaža, režija)? Koja su stanja kamere i kakvo je kadriranje?

DOŽIVLJAJ – Kako vam se svideo film? Kakav je doživljaj? Što je najpamtljivije? Koji su najsmješniji, najtužniji, najnapetiji, najstrašniji dijelovi filma?

PORUKA - Koja je poruka? Iz čije perspektive je ispričan film? Na koji način pokušava uticati na gledaoce?

O toolkit-u: Ideja ovog toolkit-a je pre svega da kod učenika podstakne ljubav prema gledanju dokumentarnih filmova, kao i da podstakne nastavnike, roditelje i sve odrasle koji rade sa mlađima da film koriste kako u formalnom tako i u neformalnom obrazovanju. Želimo da vas podstaknemo da film vidite kao moćno sredstvo za razvoj saosećanja, maštete, kreativnosti, kritičke misli i promene sveta!

Ciljevi: Pre ciljeva na koje smo se fokusirali potrebno je napomenuti da se radi o filmu koji može naći svoje mesto u nizu predmeta i biti povod za najrazličitije diskusije o spektru tema. Može biti analiziran kroz predložen set pitanja u filmskoj analizi, kao i kroz predložene aktivnosti da bi se postigli dole postavljeni ciljevi. Navodimo vam samo neke od mogućih ciljeva koje možete postići pomoću ovog filma, a istovremeno vas pozivamo da osmislite svoje, kao i aktivnosti koje će vas do istih dovesti:

1. Razvijati osjetljivosti i podizanje svesti o položaju dece bez roditeljskog staranja, dece i odraslih izloženih siromaštvu i teškom životu na ulici.

2. Podsticanje angažmana za socijalnu pravdu i pomoći ugroženima.

3. Razvijanje kritičkog odnosa prema medijskom izveštavanju o događajima

Aktivnosti

Scenario 1

Pre filma informisati učenike ili ih podstaći da se sami informišu i istraže o Čauseskovoj diktaturi, dekreту 770 i rumunskim sirotištima kroz medijske izveštaje dostupne na internetu (npr. materijali u dodatku).

Nakon filma učenike možete podeliti u grupe i dati im zadatak da argumentuju da li veću ubedljivost u informisanju o temi i potencijal da nas lično pokrene na akciju ima dokumentarni film ili mediji i statistika na koje ste ih uputili i koje su sami istraživali pre filma, (a pojavljuju se i u samom filmu u vidu isečaka iz medija).

Scenario 2

Podstaći ih da zajedno osmisle neki projekat kojim bi pomogli beskućnicima ili siročićima. Druga opcija je da im date da osmisle načine za rešavanje socijalnih problema poput droge, beskućništva ili brige o deci bez roditeljskog staranja. Dati im priliku da argumentuju svoja rešenja i uporede međusobno (uputi ti ih na autora Džonatana Harija).

Dodaci

Dekret 770 <http://farragomagazine.com/2017/03/29/decreet-770/>

Priča o Rumunskim sirotištima <https://www.pri.org/stories/2015-12-28/half-million-kids-survived-romania-slaughterhouses-souls-now-they-want-justice>

Intervju reditelja <https://www.fluenta.com/content/joost-vandebrug-bruce-lee-outlaw>

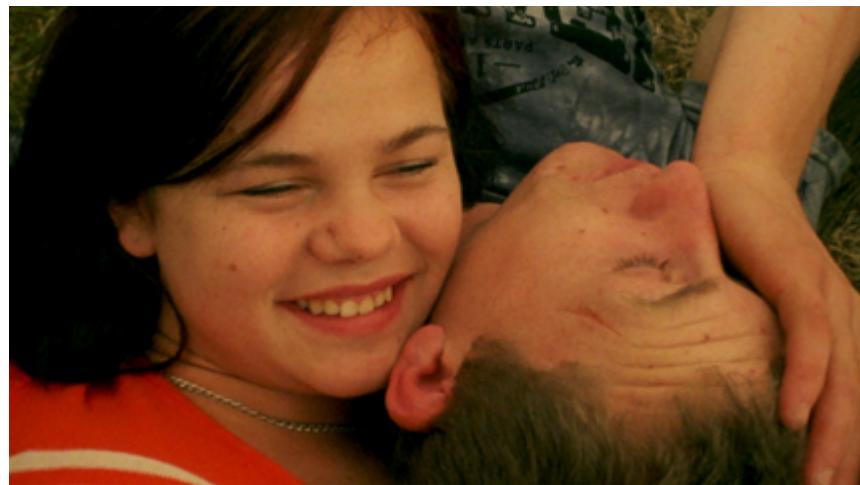
Medijski izveštaji o Rumunskom podzemnom svetu <https://www.youtube.com/watch?v=TWadpGdskCM> <https://www.youtube.com/watch?v=piDnvbjKbE8>

Džonatan Hari o zavisnosti https://www.ted.com/talks/johann_hari_everything_you_think_you_know_about_addiction_is_wrong?language=en

Transnistra

Anna Eborn
Švedska, Danska,
Belgija, 93'

BEL
DOCS
2019

Snimajući na 16mm filmu, redateljica Anna Eborn istražuje dinamiku grupe, diskretno komentarišući mladost, ljubav i život na neobičnom mestu kakvo je Transnistra.

Preporuka: 13+

Teme: odrastanje, grupni odnosi, socijalne prilike

Kontekst: Smešteni u samoproglašenoj državi Transilvaniji, zemlji utemeljenoj na starom sovjetskom nasleđu, grupa tinejdžera odrasta na napuštenom gradilištu. U oštrot suprotnosti s njihovim naizgled bezbrižnim životima, osećamo senu starog komunističkog društva koje ih podsjeća na granice njihovih mogućnosti. Dok grade svoje ljubavne priče, mladi nam komuniciraju svoju čežnju da budu priznati kao i veru u budućnost.

Reditelj: Anna EBORN (1983, Švedska) režirala je kratke filmove, igrane filmove i dokumentarce. Njen prvi dugometražni dokumentarac *Pine Ridge* (2013) izabran je u sprogram Venecijanskog filmskog festivala, a 2014. godine osvojio je nagradu za najbolji norveški dokumentarac na Filmskom festivalu u Gotenburgu. Snimila je i film *Epifaniu* (2016), mešavinu igrano-dokumentarnog filma koji je premijerno prikazan na filmskom festivalu u Busanu i Lidi (2017). *Transnistra* (2019) je svetsku premijeru imala na IFF Rotterdam.

Filmska analiza

Poetski dokumentarci pojavili su se 20-ih godina prošlog veka – i baš onako kako i zvuče – usredotočuju se na iskustva i slike te predočuju svet kroz tuđe oči. Apstraktni i labavi u narativu, mogu biti vrlo nekonvencionalni i eksperimentalni u obliku i sadržaju. Krajnji cilj je stvoriti osećaj umesto istine. Imaju za tendenciju da podstaknu ljudе da shvate unutrašnje ili skriveno značenja iza različitih aspekata života. Izražavaju se dramatizacijom stvarnosti, korištenjem audiovizuelnih asocijacija, opisnim odlomcima, ritmičkim kvalitetama, jukstapozicijama, itd. Ovaj tip dokumentarnog filma ne koristi kontinuiranu naraciju, već je vrlo lirska, fragmentaran i impresionistička.

Pitanja za filmsku analizu

RADNJA – Kako biste opisali radnju filma? Šta je pokretački motiv filma? Šta je film stanja?

LIKOVNI – Ko je glavni lik? Postoji li jedan glavni lik? Šta prolaze proživljavaju likovi?

REALIZACIJA – Šta je bilo najupečatljivije u realizaciji filma (fotografija, montaža, režija)? Koja su stanja kamere i kakvo je kadriranje?

DOŽIVLJAJ – Kako vam se svideo film? Kakav je doživljaj? Šta je najpamtljivije? Koji su najsmješniji, najtužniji, najnapetiji, najstrašniji delovi filma?

PORUKA - Koja je poruka? Iz čije perspektive je ispričan film? Na koji način pokušava uticati na gledaoce?

O toolkit-u: Ideja je pre svega da se kod učenika podstakne ljubav prema gledanju dokumentarnih filmova, kao i da podstakne nastavnike, roditelje i sve odrasle koji rade sa mladima da film koriste kako u formalnom tako i u neformalnom obrazovanju. Želimo da vas podstaknemo da film vidite kao moćno sredstvo za razvoj zahvalnosti, prisustva u ovde i sada i promene perspektive!

Ciljevi

Pre ciljeva na koje smo se fokusirali potrebno je napomenuti da se radi o filmu koji može biti povod za najrazličitije diskusije o spektru tema. Može biti analiziran kroz predložen set pitanja u filmskoj analizi, kao i kroz predložene aktivnosti da bi se postigli dole postavljeni ciljevi. Navodimo vam samo neke od mogućih ciljeva koje možete postići pomoću ovog filma, a istovremeno vas pozivamo da osmislite svoje, kao i aktivnosti koje će vas do istih dovesti:

1. Podsticanje imaginacije kod učenika.
2. Podstaći želju za pažljivim posmatranju sveta oko sebe.

Aktivnosti

Jednom rečju ili jednom kratkom rečenicom podstaći ih da izraze svoj utisak o filmu. Zatim da kažu koja tema bi bila odgovarajuća za razgovor o filmu. Šta se njima nameće kao tema pošto su odgledali film.

Scenario 1

Nakon izlistanih tema pozovite učenike da asociraju što veći broj pojmove vezano za teme koje su naveli. Npr. koje boje, zvuke, ukuse, ritmove, ideje, slike, fotografije, filmove, priče, crteže itd. Kako bi oni snimili film, uradili fotografiju, nešto odsvirali ili odglumili da ilustruju te utiske.

Scenario 2

Organizujte diskusiju o odabranoj temi od ponuđenih.

Rekonstruisanje Uteje

Reconstructing Utøya

Carl Javér

Švedska, Norveška,

Danska, 98'

BEL
DOCS
2019

Mladi ponovo ulaze u svoja teška iskustva radi sebe samih, ali i radi svih ostalih. Za sadašnjost, ali i za budućnost. Rakel kaže: "Ovo je kao vežbanje mišića – teško je dok traje ali kasnije u životu čemo zbog toga biti jači."

Preporuka: 14+

Teme: terorizam, odrastanje, Utøya, trauma

Kontekst: Šest godina nakon terorističkoga napada, četvoro preživelih iz Utøye sastaju se u severnoj Norveškoj kako bi se prisetili i podelili zajednička iskustva. Pridružuje im se dvanaestero mladih Norvežana koji žele pomoći i razumeti. U celi proces uključen je i psiholog. U filmskom studiju zajedno rekonstruiraju sećanja osoba koje su preživjele masakr u Utøji. Rakel, Mohammed, Jenny i Torje pričaju svoju priču radi sebe samih, ali i radi svih ostalih. Za sadašnjost, ali i za budućnost.

"Svi smo se radovali disku ... Ali disk se nikada nije dogodio te godine." Bele crte na mračnoj pozornici prizivaju prizor napada iz 2011. koji je u Norveškoj potopio otvoreno i demokratsko društvo u stanje šoka. Zajedno s grupom mladih ljudi, preživeli su rekonstruirali svoja sećanja na masakr koji se dogodio u kampu za mlade na ostrvu Utøya. Film Carla Javerapromatra se tihom odvijaju u prostoru u kojem su događaji iscenirani. Bežeći od pucnjave, skrivajući se u strahu, ne znajući što sledi - to su iskustva koja prelaze granicu između života i smrti. Ali unutar grupe, sudeonici takođe uspevaju povratiti svoj smeh.

Reditelj: Rođen 1972. u Gotenburgu u Švedskoj. Reditelj i urednik, studirao je dokumentarnu produkciju i snimio niz dokumentarnih filmova i serija. Voditelj je radionica, predavač, dramski pisac i savetnik za montažu, član Švedskog udruženja nezavisnih filmskih autora i suvlasnik kompanije za proizvodnju filmova Vilda Bomben Film. *Rekonstrukcija Uteje* nominovana je u kategorijama za najbolji dokumentarni film i najboljeg reditelja nagrade Guldbagge, Švedskog filmskog instituta.

Filmska analiza

Rekonstruisanje Uteje je dokumentarac o preživljavanju i kako krenuti protiv traumatskih sećanja. Rakel, Mohammed, Jenny i Torje su preživeli i tako nosioci istorije. Zajedno s 12 mladih Norvežana i filmskom ekipom, rekonstruišu svoja iskustva u filmskom studiju u severnom delu Norveške. Sve pod nadzorom psihologa. Četvorica mladih rekonstruišu dan koji je promenio njihove živote. Budućnost političkih vođa i prethodnika tolerancije u multikulturalnom društvu započeo je sa službenim zasedanjem AUF-a (Udruženja mladih Laburističke stranke) u Utøji. Za 72 minute ubijeno je 69 osoba. Četvoro preživelih oslobađaju bolna sećanja, uvereni u važnost sećanja. Za sebe, za nas, za sadašnje vreme, za budućnost. Projekt je započeo 2014. godine kada su Carl Javer (redatelj) i Fredrik Lange (kreativni producent) predstavili svoju ideju *Rekonstrukcije Uteje* Grupi za podršku, organizaciji za preživele i povezane s onima

koji su otišli. Njihovo odobrenje i pozitivan odgovor na projekt bili su presudni za norveškog producenta Johna Arvida Bergera, Polarfox AS, FilmCamp AS u Norveškoj i danske producentkinje Helle Faber iz kompanije Madein Copenhagen ApS i Film i Vast.

Carl Javér i Fredrik Lange razvili su umetničku metodu koja još nije istražena u dokumentarnom žanru. Filmovi Joshua Oppenheimera "Čin ubistva" i "Izgled tišine" baziraju se na istoj metodologiji ali fokus u ovom filmu je na preživele, a ne na počinitelje. Imati preživele u središtu, takođe nas podseća na film Claudea Lanzmannsa "Shoah". Najizrazitija karakteristika dokumentarnog filma je autentičnost koja doprinosi širokom emocionalnom potencijalu, sve je "stvarno". Autentičnost u *Rekonstruisanje Uteje* postoji na nekoliko nivoa. Ljudi koje srećemo su stvarni. Mladi koji su preživeli i njihova živa sećanja takođe. U ovom zanimljivom dokumentarcu ne susrećemo se samo s tim kako su preživeli, nego kako oni doživljavaju ono što su prošli, vidimo njihova iskustva kroz grupu glumaca, ali i njihove reakcije na posmatranje sebe. Njihove uspomene iznutra i spolja. Rakel, Muhammad, Jenny i Torje prepričavaju svoju priču za sebe i za sve ostale. Za bolju budućnost.

Pitanja za filmsku analizu

LIKOVNI – Ko je glavni lik? Postoji li jedan glavni lik? Koji su ostali likovi i u kojem su odnosu prema glavnому liku? Šta proživljavaju likovi?

RADNJA – – Kako biste opisali radnju filma? Šta je pokretački motiv filma?

REALIZACIJA – Šta je bilo najupečatljivije u realizaciji filma (fotografija, montaža, režija)? Koja su stanja kamere i kakvo je kadriranje?

DOŽIVLJAJ – Kako vam se svideo film? Kakav je ugođaj? Šta je najpamtljivije? Koji su najsmješniji, najtužniji, najnapetiji, najstrašniji delovi filma?

PORUKA - Koja je poruka? Iz čije perspektive je ispričan film? Na koji način pokušava uticati na gledaoce?

O toolkit-u: Ideja toolkit-a je pre svega da kod učenika podstakne ljubav prema gledanju dokumentarnih filmova, kao i da podstakne nastavnike, roditelje i sve odrasle koji rade sa mладима da film koriste kako u formalnom tako i u neformalnom obrazovanju. Želimo da vas podstaknemo da film vide kao moćno sredstvo za razvoj saosećanja, mašte, kreativnosti, kritičke misli i promene sveta!

Ciljevi

Pre ciljeva na koje smo se fokusirali potrebno je napomenuti da se radi o filmu koji može naći svoje mesto u nizu predmeta i biti povod za najrazličitije diskusije o spektru tema. Može biti analiziran kroz predložen set pitanja u filmskoj analizi, kao i kroz predložene zadatke da bi se postigli dole postavljeni ciljevi. Navodimo vam samo neke od mogućih ciljeva koje možete postići pomoću ovog filma, a istovremeno vas pozivamo da osmislite svoje, kao i aktivnosti koje će vas do istih dovesti.

1. Da se učenici podstaknu na razmišljanje o pojmu traume i načinima njenog prevazilaženja.
2. Da se kod učenika podstakne kritički odnos prema medijskim izveštavanjima o događajima .
3. Da uvide da je umetnost, kreativnost i zajedništvo moćan koktel za promenu kako ličnog, tako i života zajednice.

Aktivnosti

Scenario 1

Pre filma razgovarati sa učenicima o tome šta znaju o masakru koji se desio na ostrvu Utøya i upoznati ih, ako ne znaju, sa pojmom traume. Podeliti ih u dve grupe i podstaći jednu grupu da istraži kako je ova tema masakra reprezentovana medijski, a drugu da istraži pojam traume i načine za prevazilaženje traume. Uputiti ih kako da istražuju na internetu (predlog resursa na koji ih možete uputiti u dodatku).

Nakon projekcije filma predložena pitanja za diskusiju:

1. Kakva je medijska slika o događaju na osnovu njihovih istraživanja? Iz čijeg je ugla priča u medijima dominantno ispričana (žrtava, počinioča itd.)?
2. Iz čijeg je ugla priča ispričana u filmu?
3. Šta su osećali tokom gledanja i nakon ogledanog filma?
4. Kako se po njima osećaju učesnici tokom i sa kojim osećanjem završavaju film?
5. Da li misle da film pomaže u prevazilaženju traume kako učesnika tako i gledalaca (s obzirom da se radi o kolektivnoj traumi) ili ne?

Istaći kako psihološki potporni sistem čoveka čine telo, socijalni odnosi i smisao i da se najznačajnija i najpotpunija isceljenja dešavaju ako su svi elementi obuhvaćeni u procesu izlečenja.

Bilo šta što je ljudsko može biti deo priče, a sve o čemu se priča može lakše da se podnese. Kada možemo da govorimo o svojim osećanjima, ona postaju manje uznenirujuća i manje zastrašujuća. Ljudi kojima verujemo u tim važnim razgovorima mogu nam pomoći da znamo da nismo sami.

Scenario 2

Pre filma

Jednoj grupi učenika dati da pročitaju kratak clanak o koriscenju virtualne realnosti u tretiranju traume (u dodatku), a drugoj da odgleda epizodu serije Black mirror (u dodatku).

Posle filma

Ova rekonstrukcija događaja je mogla biti urađena i kroz VR. Šta bi bile prednosti a šta mane takve rekonstrukcije po njima?

Šta misle o budućnosti virtualne realnosti i njenoj ulozi u ljudiskm životima?

Kako su se osećali dok su gledali film?

Kako su doživeli kraj?

Sa kojim osećajem ostaju junaci na kraju filma?

Sa kojim oni kao gledaoci?

Da li su saosećali sa junacima filma ili su ih gledali sa distancom? Ili obe?

Dodatak za nastavnike

<https://advice.writing.utoronto.ca/researching-research-using-internet/>

Serija Black mirror <https://www.imdb.com/title/tt9495224/>

Virtualna realnost u tretiranju traume

<http://www.theesa.com/article/virtual-reality-therapy-helps-patients-overcome-trauma/>